

těním. Kromě toho bychom chtěli, aby se nové periodikum také zabývalo teorií průzkumných prací, aby se skrze něj kultivovala a rozvíjela úroveň jejich výsledků, chceme si všimnout aktuálních problémů doma i v zahraničí, sdělovat si nejrozdílnější poznatky, publikovat seznamy realizovaných průzkumů, recenze, literaturu atp. Páli bychom si, aby se nový časopis stal jakýmsi zázemím této důležité mezioborové činnosti.

Tyto vytčené plány jsou jistě nemalé, ale soudíme, že je třeba začít a věřit, že ve spolupráci s rozšiřujícím se okruhem příznivců a spolupracovníků se náš cíl bude postupně dařit naplňovat. Tímto také zveme ke spolupráci všechny, kterým na věci rovněž záleží, a to nejen z Čech či dokonce jen z jejich centra, ale i z Moravy a Slezska, páli bychom si, aby naše periodikum co nejdříve reflektovalo průzkumovou činnost na celém území státu. Věříme také, že k prvním dvěma vydavatelům, kteří se ujali vzniku periodika, brzy přibudou i další.

Tomu, že jsme na samém začátku, odpovídá i skladba prvního čísla časopisu, které předkládáme odborné veřejnosti. Samozřejmě se ještě zcela nekryje s nastíněnou představou, již se teprve budeme snažit s pomocí autorů přibližovat. Nebudeme usilovat o zbytečnou konkurenci žádnému z existujících periodik, zejména pak Zprávám památkové péče, s nimiž se naopak snažíme hned od začátku úzce spolupracovat. Narozdíl od tohoto památkářského časopisu se však nebudeme věnovat památkové péči v celém spektru jejích činností, ale pouze té oblasti, kterou jsme se pokusili co nejvýstižněji postihnout v názvu. Snažíme se pouze zacelit mezeru, jež v publikační produkci zůstávala až příliš dlouho nevyplněna. Zda budeme mít úspěch, ukáže budoucnost.

CÍLE, KTERÝCH BYCHOM MĚLI DOSÁHNOUT

ING. PHDR. JAN MUK
Specializovaný ústav pro rekonstrukce
památkových objektů
ČVUT, fakulta architektury Praha

O průzkumech, zvláště stavebně historických, byla v posledních letech publikována řada statí, převážně informativních, vzácněji metodických, a v odborné kulturní veřejnosti by nemělo být o smyslu průzkumů pochyb. Předmět průzkumy památek je přednášen jak na denním studiu vybraných vysokých škol, tak také v postgraduálním studiu, a nově i na středních odborných školách. Průzkumy se zabývá mimo jiné komerčně a živelně řada jedinců bez základního školení a praxe. Vzniká nebezpečí inflačního šíření pracovních metod průzkumů s ohrožením jejich kvality. Je totiž zřejmé, že nelze vystačit se základním vzděláním stavebního či umělecko-historického směru. Zodpovědně zpracovaný stavebně historický průzkum je výrazně širší činností, která musí zahrnovat řadu profesí, kvalifikovaný přístup jak

stavaře, tak historika, uměleckého historika, konstruktéra, architekta, a má-li být současně obranou památky, i ekonomu a sociologa. Závěry stavebně historického průzkumu nesuplují rozhodnutí orgánů památkové péče, ale bývají k nim ve vztahu odborné expertizy. Stavebně historické průzkumy nesmí být akademickou záležitostí, ale sloužit praxi, i když současně obohacují naše znalosti na úrovni základního vědeckého výzkumu.

O výsledcích průzkumů se dozvídáme prostřednictvím sdělovacích prostředků s větší či menší publicitou, na různé odborné úrovni, v podáních oscilujících od ryze vědecké prezentace až k obecně srozumitelným populárním podáním. Všechny těchto forem je třeba, všechny jsou bezpodmínečně nutné, aby společnost byla průběžně informována, vzdělávána, abychom posilovali historické vědomí. Aby společnost brala historii za svou, aby jí byla vnitřně obohacována a vytvářela protilátky k devastaci památek. Současně se tu vytyčuje závažný problém pravdy, poctivosti a objektivity na bázi vysoké odborné kvality, proti které se bohužel novinářská praxe příliš často prohřešuje ve prospěch emocí a vášní.

Vítáme iniciativu nového periodika, které by mělo vyplnit zejíci mezeru, být důstojným reprezentantem oboru. Je zřejmé, že jeho funkce by měla být nezastupitelná, i když předpokládáme, že průzkumy památek budou prezentovány i nadále, nikoliv jako stěžejní náplň, také v dalších periodikách. Pohlédneme-li do historie oboru, který se těžce rodí již téměř sto let v kontrastu např. oproti dávno konsolidované šťastnější archeologii, metodickým vzorem nového časopisu po pochopitelné modifikaci uplynulých desetiletí by mohly být Zprávy komise pro soupis památek hl. města Prahy z počátku století. Materiály vysoké odborné úrovně dodnes neztratily na významu. S přáním dlouhého života přejeme vysokou odbornou úroveň i novému časopisu. Zodpovídat za ni budou nejen jednotliví autoři, ale i redaktoři zajišťující výběr témat adekvátní významu památky, zveřejňovaného objevu, který si skutečně publikaci zaslouží a bude obecně přínosný i v budoucnu. Nová zjištění jsou mimořádně početná a bylo by chybou se domnívat, že publikováno musí být vše. Časopis v žádném případě nemůže nahradit archivaci nálezových zpráv systémem, jaký byl vytvořen v archeologii, v centrálním archivu s přísným odborným režimem. Bylo by účelné v časopise podávat přehledy zpracovaných výzkumů. Přiznejme si, kolik elaborátů nejrůznějších průzkumů bylo v posledních letech ztraceno. Před listopadem jsme doporučovali SÚPPOP-u archivovat početné průzkumy SÚRPMO, leč bylo nám sděleno, že není pro archivaci skříň... Oč zodpovědněji řeší problém pro Prahu Pražský ústav památkové péče a Útvar hl. architekta distribuující dokonce pražské materiály v dalších kopiích do dalších ústavů. Za této situace nezanedbatelné procento elaborátů mimopražských památek, zpracovávaných s vysokými náklady jako původní historické práce historiky, je nenávratně ztraceno zásluhou nezodpovědných a fluktujících majitelů, správců objektů, přesto, že mnohé by si zasloužily publikaci.

Odborný časopis je vždy mimo jiné platformou autorských vystoupení, prezentací osobností, kolbištěm s pevnými mantinely. Přejeme si, aby byla dodržována pravidla hry, demokratické právo na polemiku a spravedlivou kritiku, která v uplynulém období zcela vzala za své.

Příspěť musí i sami autoři sebekritickým publikováním, zvažováním zralosti svých příspěvků a jejich obsahové závažnosti, jejich přínosu a trvalé hodnoty. Ctižádost publikovat musí být vyvážena pokorou před problémem a skromností. Protikladem ambiciozních autorů jsou badatelé neochotní publikovat, vnitřně nejistí, ač k tomu nemají důvod, věčně s prací nehotoví. Naše disciplína rozhodně není exaktní vědou a málokdy bude možno řešit problém bez rezervy jistých pochyb. Je na nás, abychom měli odvahu tuto nejistotu přiznat, tříditi fakta a předem říci, kde může pokračovat výzkum s možnou korekcí závěrů. Jak jinak působí na kritického čtenáře obsáhlá publikace, ve které nenalezneme slůvko „snad“ a současně zjistíme množství omylů. Jediné slůvko „snad“ zde nabývá až havlovsky ma-

gického významu slova ve vlastním jeho smyslu. Nepublikující badatelé jsou smutnou skutečností. Také oni dospívají k objevům, jejichž publikace je povinností, neboť znovuobjevení nelze mnohdy již nikdy realizovat. Zejména tehdy, jestliže jde o problém památky, která zanikla, nebo o dílčí neopakovatelnou situaci, která výzkumem zaniká. Bohužel, řada badatelů z oblasti archeologie i stavebně historických průzkumů nezvládla v průběhu života z některých úkolů předložit závěry.

Historická věda, z jejíhož stromu si troufáme sklízet plody, není sice vědou exaktní, přesto však musíme a můžeme dbát na systematickост pracovního režimu. Publikace musí zřetelně sdělovat skutečnost, fakta nezpochybnitelná, prameny, argumenty a z nich vyplývající závěry na základě předchozích argumentů kdykoliv v budoucnu kontrolovatelné, obdobně jako např. statický výpočet. Bez těchto zpětných vazeb nemůže mít dílo vědeckou hodnotu. Nepřekonáný spatřujeme v tomto světle stále systém Líbalovy pasportizace s metodou hypotéz a syntéz, stále aktuální, úspěšný všude, kde byl tento systém pochopen a uplatněn v úplnosti, bez zjednodušení, s vědeckou erudicí a tvůrčím způsobem. Pokud se tento přístup plně neuplatnil, vznikala pochopitelně vedle děl mistrovských díla „dílenská“. S odstupem let některé průzkumy je možno právě na základě metody samé inovovat v souladu s novými poznatky. V souvislosti s pasportizací není na škodu zmínit se obecně o památkové dokumentaci. V plánovém archivu SÚPPOP a dalších ústavů jsou stovky zaměřených zaniklých památek, které jsou úctyhodným kapitálem a duševní aktivitu skrývajícím bohatstvím, leč mrtvým. Pouhé zaměření vypovídá pouze zlomek výpovědi objektu, např. schematicky zaměřená křížová klenební pole připouštějí nejrozumnější dataci a ani fotodokumentace není spasitelná. Záchranou je pouze vyčerpávající výzkum, který se, bohudík, stává v posledních letech požadavkem.

Obdobně se tísní ve fotoarchivech tisíce snímků nejrozumnějších situací, technologických detailů spár, omítek, které jsou bezcenné, anonymní bez vyčerpávající interpretace, pouze povšechně popsané. Nemnoho lepší bývá situace u restaurátorských zpráv, které navíc bývají skartovány, a nevytvářejí tak bázi pro následné obnovy. Z historie uveďme dva příklady dokumentace.

V pozdním 19. století byly v jižních Čechách vykopány střepy, které tehdy nebyly datovatelné. Dodnes se v depozitáři zachovaly včetně dokumentace a teprve současná věda je interpretuje do velkomoravského období, ze kterého se v daném regionu zdaleka dosud osídlení nepředpokládalo. V průčelí českokrumlovské radnice byla v roce 1924 odhalena raně renesanční okna ve formě, která nebyla plně badatelsky objasněna a relikt doplněn chybně dodatečně vloženými prvky. V roce 1968 jsme odhadli na základě slohového rozboru omyl a byli jsme mile překvapeni nálezem dokonalé dokumentace Dr. Kühna, obsahující snímky okna po objevení, skutečně bez doplněných prvků. Kolik jiných situací ze současnosti má obdobný průkazný materiál? Naopak, před poslední opravou jižního průčelí Vladislavského paláce jsme usilovali blíže poznat in natura starší gotická okna, která schematicky publikoval V. Mencl. Neexistuje totiž dokumentace z doby oprav, kromě nedokonalého šikmého snímku. K našemu zděšení jsme po znovuodhalení průčelí zjistili, pod omítkou pouze cihlové přezdívký dvacátých let. Gotické reliktby byly při stavební obnově tehdy zničeny! Oč lépe vyznívá hodnocení odsuzovaného J. Mockera, v jehož pozůstalosti jsou obsáhlé soubory podrobné grafické dokumentace, ze které si můžeme vytvořit pravdivý obraz zaniklých i existujících prvků.

Abychom obstáli před soudem další generace, musíme plnit své poslání poučení minulostí, neboť obor se s námi nezrodil, konat je s obětavostí a vědomím, že památková ochrana nebyla nikdy, není a nebude v oblíbě absolutní většiny populace a názorově asi nikdy nebude jednotná. Výzkum musí spočinout nad všemi peripetiemi oboru. Nesmíme současně přehlížet početní omezení naší národní komunity, neboť jsme nuceni řešit problémy, které v sousedních zemích jsou určeny pro podstatně větší kolektivy odborníků. Přesto musíme v odborné konkurenci obstát.